

HITKÖZSÉGI SZEMLE

ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK ÜGYEINEK HAVI KÖZLÖNYE
SZERKESZTI: Dr. WEISZBURG GYULA.

— MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN. —

A zsidó autonómia szervezése.

Irla: Vészi József.

Ismét megtörtént a szokásos felvonulás, mely minden új kormány megszületése után nem nagy időre meg-megismétlődik. Felekezetünk kerületi képviselteinek vezéremberei az Országos Iroda vezetése mellett tisztelegnek a kultuszminiszternél. Tisztelgésük célja a zsidó felekezet autonómiájának teljes kiépítése. Ezt kéri minden új minisztertől. Minden új miniszter őszinte jóakarattal igéri meg ugyanazt: hogy buzgón fogja tanulmányozni a kérdést és meg fog mindent tenni a sürgtetett megoldás érdekében, ami tőle az adott viszonyok között kitelik. Ez történt eddig mindig. Most se történt egyéb. Olyan ez, mint a szentelt víz: nem árt, nem használ. Talán még inkább árt. Mert a programszerűen ismétlődő és mindig változatlan lefolyású procedurák unottá teszik az egész dolgot s elvásítják az iránta talán még itt-ott lappangó érdeklődést.

Hát lehet, hogy ami eddig történt, azt talán nem is volt szabad elmulasztani. Hiszen orthodox testvéreinktől hiába várnók a mi autonómiánk kiépítésének sürgtetését. Tehát ha a mi részünkről sem jó sürgtetés, akkor a miniszter bátran teheti meg azt, amit különben amugy is megtesz, hogy ügyet se vet az egészre s úgy hagyja a kaoszt, amilyennek hivatalbalépésekor találta.

Ami aki nem akarja ezzel a sablonnal beérni, aki magát a dolgot szereti, annak egész őszintén be kell ismernie, hogy bizony áldatlan helyzetben van ez az ügy. Holtponton. Erről a holtponttól kellene azt valahogy lelódítani. Kérdés csak az, van-e rá egyáltalán mód? Én is azt hiszem, hogy van. Csakhogy ami mód rá eddig kínálkozik, nem fekszik az eddig használt sablonos eljárás kényelmes országutjának a medrén. Kissé oldalvást fekszik. Bajosabb is hozzá eljutni. De el lehet jutni hozzá. Legfőbb ideje volna hát, hogy vele valahára megpróbálkozzunk.

Nem látom ugyanis semmi akadályát annak, hogy miután az eddigi módon nem mentünk semmire, orthodox testvéreink állhatatos

vonakodása következtében, miért ne próbálkoznánk olyan megoldással, amelynek foganatját testvéreinknek hosszú időre úgy látszik megmáshatlan vonakodása semmikép sem akadályozhatná meg? Ha semmikép sem sikerült s belátható időben nem sikerülhet az *egész zsidó vallásfelekezet* önkormányzatát kiépíteni, akkor szervezkedjék meg tehát a neolog zsidóság a multakból kínálkozó jogalapon, teremtsen így meg részleges önkormányzatának jogi előfeltételeit s az alap létrehozása után váltsa az autonómiát, a *maga* autonómiáját eleven valóssággá ezen az alapon.

Ekkor aztán két eshetőség állhat be. Vagy az, hogy e példa hat orthodox testvéreinkre s vagy pedig az, hogy ők azután is megmaradnak, abban az állapotban, amelyhez eddig ragaszkodtak. Ha nem hat a példánk, akkor szervezetségünk előnyeit mi élvezzük és érvényesítjük s legalább nem leszünk ezentul megszínlyői annak, hogy mindenáron olyan egységre törekedtünk, amely egységnek megvalósítása leküzdhetetlen akadályokba ütközik. Vagy pedig — s ez a jobbik és kívánatosabbik eset — a magunk példája meg fogja tenni a kellő hatást az orthodoxokra is. Rábirja őket is arra, hogy megteremtsék a maguk szervezetét, — mert hisz az ő mostani szervezetük is csak torzképe egy szervezetnek — s megalkossák a zsidóságnak törvényben biztosított felekezeti önkormányzata számára az eddig hiányzott jogalap másik felét. Ha aztán életbelépett mind a két organizáció s működése mindkét fél részére áldásosnak bizonyult, akkor már csak egy jelentéktelen nehézség elhárításáról lehet szó, arról, hogy a két önkormányzati szervezet olyan kérdésekre nézve, amelyek az orthodoxokat és a neológokat együttesen és közösen érdeklik, egy állandó, vagy időről-időre megújítandó közös eljárási módozatot, esetleg kollektív szövet alkossunk meg.

Ha példa kell erre, hát mutathatunk rá ilyenre is. Itt van — teszem — hazánkban a görög keleti egyháznak egymástól teljesen külön álló s egymással mégis megférő, nemzetiségi szempontból külön individualizált szervezete: a román és a szerb egyház. Egyazon felekezethez tartozik mind a kettő, dogmatikus tartalmuk és liturgiájuk merőben ugyanaz. Csupán nemzetiségi és nyelvi különbség van közöttük. Ők külön állanak mégis, külön-külön önkormányzatuk van, autonómiájuk külön-külön teljes mértékben érvényesül. Ime a precedens. Ha orthodox testvéreink, kiépítvén maguk részéről az autonómia jogalapját, akarnak a neolog önkormányzattal kooperálni, bennünk az erre való hajlandóságot mindig megfogják találni. S ha erre a hajlandóság mind a két részről meglesz, az együttműködés fogatosítása

bizonyára akadályokba nem ütközhet. Ha pedig — amitől tartanunk kell — az erre való hajlandóság nem mutatkoznék náluk, nos hát akkor megélünk külön-külön testvéri békében és nemes vetélkedésben egymás mellett, amint megélnék külön-külön és testvéri vetélkedésben egymás mellett a görög keleti egyházak román és szerb önkormányzati szervei.

Ime az eszme! Nem egészen új, de azért vetem fel ismét, mert szeretném, ha megindulna a nyilvános vitatkozás róla, aminek eredménye aztán az lehetne, hogy ez a fontos ügy valahára elmozduljon arról a holtpontról, amelyen a zsidóság minden árnyalatának, érdekeink kárára olyan hosszú idők óta vesztegel.

Közérzék.

Irta: **Dr. Weiszburg Gyula.**

Sokszor olvasható az állítás, amellyel egyszersmint a régi zsidó államiság rövid tartamát akarják magyarázni, hogy a régi zsidó népben hiányzott az államfentartó erő, a népi élet fájának az a virága, mely a legszebb és legnemesebb erők terméke. És midőn nemrég a cionista mozgalom megindultával új zsidó állam alakításának lehetőségéről volt szó, nem ritkán zsidó oldalról is hallható volt az ellenvetés, hogy a zsidók állam alakítására nem alkalmasak, mert hiájával vannak az államalkotó képességek.

Ami a multat illeti, nagyon mély, nagyon sokoldalú és nagyon elfogulatlan kutatónak kellene annak lenni, aki az említett állítást akár végleg bebizonyítani, akár gyökeresen megcáfolni tudná; a mostani zsidó nemzedékek államalkotási tehetségének kétségbevonása is épügy lehet ráfogás, mint jogosult, mert hiszen nem adatott meg a mód a képesség bebizonyítására. Elintézettnek a kérdést tehát semmikép nem tekinthetjük. Mégis, ha a kérdés egész területe iránt érdeklődve, megfigyeljük nem a zsidók, hanem a zsidóság tulajdonságait, ha ugyszólván a tömeglélek pszichológiáját elemezzük, ha a zsidó néplélek kvalitásait akarjuk megállapítani, úgy sajnálattal kell tapasztalnunk, hogy a zsidóságban a közérzék, legalább saját ügyei iránt nincs abban a mértékben kifejlődve, amelyet intelligenciája és általában megnyilatkozó önzetlensége mellett elvárni lehetne. Mi itt csak a magyar zsidóságról beszélünk és sajnós, itt sok bizonyítékunk van, amely az állítás igazságát megerősíti.

Az autonómiára irányuló törekvések története az állítás első bizonyítéka. Ha a zsidóságban lenne megfelelő közérzék, úgy lehe-

tetlenség lett volna, hogy az autonomiánk ügye 40 éven át azon a helyen maradjon, melyen egyszer megakadt. Csak a láp marad meg ott, ahol a véletlen alkotta, csak a pocsolya nem mozdul meg, ha területét összeszorítják. Viz, melyben energia van, folyó, mely úszólván él, nem marad a helyen, ahol támadt és ha folyása elé akadályokat gördítenek itt, teremt magának medret másutt. Ha a magyar zsidóságban, vagy beszéljünk csak a haladó részről, ha abban tömeges erő lakoznék, ha meg volna benne minden élőszerz eleven energiája, úgy autonómiája ügyét nem hagyta volna négy évtizeden át azon a holt ponton, melyre akkor jutott, hanem keresett volna új utat, mint az a vándor, aki sziklára találva, mely útját elállja, ha eszes és erőyes, nem állapodik meg az akadály előtt, várva, míg napsugár és fagy a sziklát elmállasztja és az út szabad lesz, hanem rövidesen megtesz minden erőfeszítést, hogy azt eltávolítsa és ha ez nem sikerül, keres más utat, melyen célhoz ér.

Ne hozza fel senki a katolikusok autonómiáját cáfolatul, hogy ott is oly régen vajudik már a kérdés, mert nekik az önkormányzat luxus-cikk, nekünk a mindennapi falat kenyér. Minek is a katolikusoknak az autonómia, mikor náluk van a tekintély, a vagyon, a hagyomány, a befolyás, oldalukon van a dinasztiaától kezdve az utolsó falusi bakterig, csekély kivétellel, minden közhatalom, övék majdnem az egész állam, míg mi még mint bárók és főrendiházi tagok is csak „merkantilisták és kazárok“ vagyunk, a többé-kevésbé szükséges rossz a „nemzetfentartó, történeti osztályok“ mellett. És a köz még sem reklamáta az autonómiát és a községkerületi képviselők sok éven át egyáltalában nem jöttek össze, vagy ha három évenként össze is gyűltek, produkáltak egynehány beszédet és egynehány toastot, de tettet 4 évtized óta egyetlenegy sem. És ha annyi sok komoly és kiváló ur közt fel nem állt egy sem, ki kérdezte volna, hogy tulajdonképpen meddig fogják még ezt a szervezkedési játékot folytatni, ennek nem lehet más oka, mint hogy a hazai zsidóságban az érdeklődés ügyei iránt, a köz iránt, legfőljebb arra terjed ki, hogy X vagy Y ur legyen a roshakohol, de hogy a nagyobb közösség is az övé, annak érzete már, vagy még nem él benne.

A kinek pedig ez az egy bizonyíték még nem volna elegendő, annak hamarjában szolgálunk még eggyel.

Tudvalevő, hogy a magyar zsidóságnak egy alap képezi tulajdonát, mely a hazai zsidóság az 1848-iki szabadságharcban való részvételeért rárótt hadisarcból keletkezett, úgy hogy Ő Felsége azt zsidó iskolák céljaira rendelte; mind mai napig is iskolaalapnak hiv-

ják. Ez alap zsidó iskolák és oktatási intézmények segélyezésére szolgál, és most, amint azt a héber betűs orthodox lap néhány hónap előtt mint nagy szenzációt hozta, kb. 5,000.000 korona és évi kamathozadéka 180.000 koronát tesz.

Négy évtized óta kezeltetik ez alap, de olvasott-e már valaha valaki arról, hogyan? Igaz, hogy a kongresszusi szabályzat idevágó pontja be nem tartható. Mert e szerint „az egybegyűlt községkerületi elnökök hatásköréhez tartozik: a) az izr. országos iskolai alap kezelésének ellenőrzése az erre nézve megállapított szabályzat értelmében és jelentéstétel ez iránt az izr. országos egyetemes gyűléshez“. (80.§.) De képzelhető-e más közösségben, hogy a tulajdonát képező alap kezeléséről évtizedeken át egyetlenegy szó se hallattassék és képzelhető-e, hogy annyi időn át ne álljon fel egy gyűlésen egyetlenegy ember sem a kérdéssel, hát tulajdonképen mire is fordítatik az az alap? Feltéve természetesen, hogy van közérzék, van a köz ügyei iránt igaz érdeklődés?

Azt mondhatná valaki, hogy ez csak a bizalom jele, mellyel a vezetőség iránt viseltetünk, mert hisz az orsz. irodák javaslatára utalványozza ki a kormány a segélyeket. De hát van bizalom a városközségeknél is, a vármegyéknél is, az országgyűlésen is, azért még sem történik sehol sem, hogy a közönség előtt titok maradjon az ő vagyonának kezelése. Mert minden politikailag érett közület ismeri a nyilvánosság jelentőségét, azt a tulajdonságát, hogy a korrupció bacillusát már keletkezöben megöli, még mielőtt nevezetes kárt okozhatna, és nem mond le áldásáról. Most is folyik vita az E—g és az orthodox lap közt arra nézve, hogy melyik iroda használ fel többet az alapból a fenntartására, de hát méltó-e egy ily polémia a felekezethez? És méltó-e az, hogy az orth. iroda sajtója utján minden alkalommal szemére veti a kongresszusiaknak, hogy az iskola-alap jövedelmét és az állami szubvenciót legnagyobb részben a haladó irány intézményei fogyasztják el és mi még csak meg sem cáfolhatjuk, mert hiszen, legalább tudtunkkal, sohasem jelent meg kimutatás, mely tájékoztatna arról, hogyan használtatnak fel az említett közpénzek.

Kell még több példa a magyar zsidóság közérzekének hiányára? Ott van nemtörődömsége az Alliance Izraelite Universellel, ott van teljes közönyössége a cionizmus mozgalmával szemben, melyet fel fogás szerint lehet áldásnak, lehet talán még szerencsétlenségnek is mondani, de mindenesetre meg kell adni, hogy tizenhét évszázad óta nem volt a zsidóságban nagyobb célokra törekvő mozgalom, és ott

van a magyar zsidóság teljes érzéketlensége az össz-zsidóság kulturális mozgalmai iránt, az a, mondhatnók zsidó táblabíró felfogás, a melynek extra Hungariam non est orta.

A magyar zsidóság érzékének hiánya úgy az egész zsidóság, mint a saját ügyei iránt ijesztő symptomája egy betegségnek, melyet felismerni és gyógyítani kell, mert veszélyezteteti az egész zsidóság jövőjét. A feladatnak sok ága van. Mi is meg fogunk vele a jövőben próbálkozni.

A rabbi állásáról és jogköréről.

Irta: Dr. Kiss Arnold.

Önkormányzati szervezetünk végleges megoldásától várjuk sok sajnó sebünknek orvoslását. Lépten-nyomon érezzük a jelen állapotok sok visszasságát, azt a megsejgyenítő helyzetet, a melyben a szervezetnek hiánya folytán közösségünk sinylődik.

A számos megoldásra váró kérdések sorában nem kicsinylendő jelentőségű bizonyára, a felekezet lelki élete irányítóinak, a rabbiknak jog- és hatáskörének majdan meghatározandó szabályozása. Ebben a kérdésben is természetsszerűen csak egy szempont lehet irányító: a felekezeti élet üdve, az a hasznosság, amely ebből a jogkörből a felekezetre háramlik.

A róm. kath. egyházban a papságnak domináló szerepéről nem szólunk; a zsidóságtól mi sem áll távolabb, minthogy korlátlan hierarchikus szervről álmodozzék. Mindkét görögkeleti egyház a képviseleti rendszer alapján, a világi és egyházi elem arányos részvételével alkotott testületek által intézi ügyeit. A két protestáns egyház alkotmánya, az ügyeknek kormányzó hatóságok és választott egyházi tisztviselők általi intézésében áll. Egyházi törvényhozásban és az igazgatás minden fokozatán a világi és egyházi elem arányos befolyása biztosítva van. Az unitárius egyházban ugyancsak világi és egyházi hatóságok intézik a felekezeti ügyeket.

A congressusi zsidóságnak szervezete, köztudomásulag a 26 községkerületből, a kerületi elnökök üléseiből, az egyetemes gyűlésből és az országos irodából áll. A rabbik régi, uzuális hatáskörét, megállapított szabályzatok hijján, nagy mértékben megnyesegette az 1869. év óta fejlődött és megváltozott felekezeti élet.

Üdvére válik-e ez a tény hitéletünknek? Meg van-e történeti jogosultsága?

Ha azt a történeti processust vesszük figyelembe, a melyből a

rabbi állás fejlődött, meg kell állapítanunk, hogy a „rabbi“ fogalma szoros és elválhatatlan kapcsolatban van a zsidó nép mindenkori szellemi vezetőinek eszmekörével. A prófétizmusból fejlődött a tannaiták csoportja, ezeknek utódjai az amoraim; szellemi leszármazottjaik a rabbanim osztálya, és világos, hogy az újabb korok rabbigenerációja megtartotta a kapcsolatot, a hivatásbeli összefüggést elődeivel a változott kor és életviszonyok között is. Ezt a történeti összefüggést meggyőző logikával mutatta ki nemrég az országos rabbiképző nagyhirű tanára: dr. *Bacher* Vilmos.

Hogy a rabbi nem pap, nem lelkész, olyan értelemben, amint papok és lelkészek a többi felekezetek egyházi vezetői?! a zsidóság ellenségei állították föl meglehetősen felületességgel azt a tételt, hogy a zsidótemplom nem „templom“, hanem iskola, a „rabbi“ nem „pap“, hanem „tanító“. Mi nem vonjuk kétségbe, hogy a zsidó nép mindenkoron a legnagyobb tisztségnak a tanítói tisztet tartotta. Tanító volt Mózes: „Mose Rabbénu“, és tanítók voltak a próféták, csakugy, mint a későbbi „Rabbanim“. De ugyanilyen értelemben voltak tanítók a kereszténység apostolai; Luther és Kálvin csak úgy, mint Maimonides és a Chaszam Szofer. A papi hivatásra való felkenést, a „*szemichát*“ a zsidóság is ismeri, gyakorolta és gyakorolja is.

De hát a lelkek irányítására való „lelkészi“ hivatást, eltekintve ezekről a theoretikus fejtegetésektől, nem annyira külsőségek, mint inkább az élet, a gyakorlat, a valóság állapítja meg igazában. S ha a zsidó felekezeti életet figyeljük meg, akár a múltban, akár pedig a jelenben, menten kitűnik, hogy a zsidó igenis lelkészének tekinti rabbiját a szónak nemes értelmében. S ha mégis ellenmondást vélünk érezni „lelkész“ és „rabbi“ fogalmak között, ez az ellenmondás csak olyan, mint a „sajfer“ és a „trombita“ fogalmai között levő humoros ellenmondás: „Hát trombita a sajfer?“ Nem trombita ugyan, de azért a sajfer mégis csak trombita marad.

A közelmúlt nagy rabbialakjai méltó módon töltötték be hivatáskörükben a nép lelki ügyei vezetőjének szerepét. Állásukkal nem járt vagyoni v. rangemelés, de a kötelességek teljesítése által reájuk rótt megkülönböztetett szeretet és tisztelet. A zsidó népszellem sohasem tekintette rabbiját hivatalnoknak, aki valamelyes előjáróságnak diktandója után végzi rideg kötelességét, hanem lelki vezetőjének, aki tanít és dönt, ítélkezik és a vallási életet irányítja. Egy-egy nevesebb rabbist „Rabban sel kol bené haggolah“-nak nevezett és minden rabbi hitközségének igazi vezető alakja volt s amint a zsidó szellemi élet egyik éleseszü megfigyelője megjegyzi, „a rabbiság bármennyire

arisztokratikus intézménynek látszassék, mégis lényegében a zsidóság legdemokratikusabb institúciója. Mert az a kincs, ami ezt az arisztokráciát megadta, ami ezt a nemességet megszerezte: az egész nép közjava volt; a nép bármely fia megszerezhetette azt a méltóságot, mindenki hivatva volt a tóra ápolására és minden rabbinak büszkesége és öröme abban állott, hogy a nép köréből mennél több ifjút neveljen szent hivatása folytatója gyanánt“.

A jelen korban sem vonhatjuk kétségbe, hogy a rabbi állás, lelkésznek megfelelő tisztség. Sőt ha úgy lenne, hogy a multakban a zsidóság nem ismerte a lelkész fogalmát, ma már a nép köztudatában a rabbi lelkészszé vállott teljesen. Nemcsak esket és temet — amit a modern köztudat a lelkészi teendők főkritériuma gyanánt tekint — hanem, ha igazán, nemes értelemben fogja fel hivatását, közösségének igazi lelki atyja, szomorkodók megvigasztalója, gyöngék tanácsadója, családok bizalmasa. A való élet már régen papnak, lelki atyjának tekinti a rabbit, és a valóság „minden értéknek átértékelő ereje“. Ha nem lett volna a multakban is már lelkész a rabbi, úgy bizonyára az, a mi időnkben.

Am nem elegendő a lelkeknek értékelése. Szigorú, határozott jogszabályokra van szükség, amelyek hivatvák arra, hogy a rabbi működése a hitélet javára ne legyen illuzorikus. Mert hiába hivatkozunk arra, hogy minden rabbi a saját egyéni értékével állapítja meg azt a tiszteletet, mely állásának kijár — ilyen okoskodásnak semmiféle szervezetben helye nem lehet. Gyönyörűen állana a fegyelem a katonaságban, ha ilyen alapelv állapítaná meg az egyes tisztviselőknek jog- és hatáskörét!

Igaz, hogy a rabbi tudása, egyéniségének integritása leghivatottabb megőrzője állása méltóságának, de itt két dolog is figyelembe veendő. Először a környezet, a melybe kerül, másodsor pedig az a tény, hogy nem kell szükségképen „Istenháta“ izrael. hitközség rabbijának a régi és modern tudás, valamint a gránit-szilárdságu önzetlenség legmagasabbrendű képviselőjének lennie, és mégis szükséges, hogy a rabbiállás jog- és hatáskörének biztosításával a felekezeti élet szekere feneketlen kátyuba ne kerüljön.

A környezet! Valóban első sorban jelenleg a rabbi működése, állásának dekoruma annak a hitközségnek szellemétől függ, amelybe az illetőt a sors vetette. Lehet az illető rabbi tudásban excelláló, meggyőződésében rendületlen; kísértse meg csak ifjukora szent ábrándjainak szellemében nemes hivatását kifejtteni, ha kicsinyesség, önzés, hatalmi vágy, erőszakosság környezi! Ott valahol a világ végén

levő községegcskében egy műveletlen szatócs: a rós hakohol, egy föl-fuvalkodott szabómester: az iskolaszéki elnök, egy erőszakoskodó cipész: a gabai — ezeknek nem imponál tudás, diploma, meggyőződés. Milyen szépen kopik le ilyen környezetben a „szent hivatás“ himpora, milyen gyakran kell a rabbinak az étellel, az emberekkel, a felekezettel, a vallási élet rovására megalkudnia! Törvény nem védi álláspontját, a rós hakohol akár török pasa lehet, aki fittyet hány a vallás legszentebb törvényeinek is! Tapasztalati tény, hogy olyan községekben, ahol a többi felekezetek körében a papi állás megbecsülését látja a zsidóság, p. o. püspöki városokban, ott a rabbi állás is megbecsült, míg igen sok zsidó községben a legszentebb és legsarkalatosabb kérdések eldöntésében is az önkény uralkodik. Nem minden hitközség fővárosi, vagy intelligens hivek gyülekezetéből álló eklézsia, hanem — tisztelet a kivételnek — igen sok község ügyeit a leghivatlanabb, vallásos és erkölcsi életüknél fogva az erre legkelemetlenebb egyének vezetik. A rabbi neve, véleménye, a legkisebb súlyú az ilyen községekben! Hogy pedig a rabbi mindenkor a legnagyobb mértékben méltó a lelki vezetésre, azt ha más egyéb nem, az a tény bizonyítja, hogy a magyar rabbikar p. o. bátran állíthatjuk, a legképzettebb egyénekből áll. Kicsiny, nyomorgó hitközségekben él és tengődik nem egy olyan rabbi, aki tudásánál, tehetségénél fogva méltó lenne rá, hogy az ország első hitközségében működjen. Egyetlen hitfelekezet sem mutathat fel annyi képzett, feladata magaslatán álló lelkészt, mint a zsidó felekezet. Az ilyen lelkészekről nem kell félteni a felekezet klerikálizálását. Hiszen ezek a férfiak, ha nem lelkük önzetlen rajongása vezette volna őket pályájukra — annyi tudással, annyi képességgel bármely más pályán fényes sikerrel működhetnének!

A felekezet érdekében kell rabbijainknak, szervezeti törvénnyel biztosított befolyást biztosítani. Más felekezetek addig nem becsülnek meg bennünket, amíg papjainkat meg nem becsüljük igazán, amíg látják azt, hogy a felekezet képviselőiből minden lehető és lehetetlen alkalommal ki vannak azok zárva, akiket az a képviselő hivatásuknál fogva a legjobban megillet. A Tiszáknak és Bánffyoknak eszükbe sem jut, hogy felekezetüket vallásilag más képviselje, mint az, aki állásánál fogva erre kötelezve van.

Egynéhány évvel ezelőtt egy nagy hitközség hívott meg templom-avató funkcióra. Nagy ünnepségek között avatták föl az imaházat. Főispán, alispán, tisztikar jelen. Az avató beszédek elsejét nem a község szerény kis rabbija tartotta (nem tudott jól magyarul), hanem kántorfővegen, talliszben a szószékre lépett a hitközség alelnöke,

orvosember, és fulminans beszédet tartott a zsidótemplom hivatásáról. Amikor látogatását lakásában visszaadtam, az érdemes alelnök ur, legnagyobb meglepetésemre, a következő kéréssel állott előm, karján hozta a kis fiát.

— Főtisztelendő Ur! Kérem, áldja meg ezt a kis fiamat.

S a pózoló kérést azzal okolta meg, hogy idősebb fiát megkereszteltette — de ebből a gyerekből jó zsidót akar az anyja nevelni. Két órával előbb zsidótemplomot avatott — orthodox jellegű hitközségben, ahol azonban egy-két ügyvéd, orvos viszi a vezető szerepet.

Zsidó iskolaügyekben, fontos valláskérdésekben döntenek ma sok hitközségben elemek, akiknek a zsidóság se inge, se gallérja! Amíg a község élén állnak, a legfontosabb kérdésekben évtizedekre kiható döntéseket provokálnak, ha aztán a népszerűség hullámai csalfán elfordulnak tőlük, ha meg nem választják újra őket, csapostul-papostul duzzogva faképnél hagyják a hitközséget, amelyek templomában, tanácstermében megfelebbezhetetlen fórum voltak! S a rabbi ottmarad a felfordult állapotok között, mint Augiás egykoron a paripák nemes tanyáján — s a szervezet nem ad seprőt a kezébe, hogy saját ajtaja előtt söpörhessen!

Necsak installációk, rabbibeiiktatások ünnepélyein hangozzanak kenetes szavak a rabbihoz, „hogy kezeidhez tesszük le legdrágább javainkat, légy lelki vezetőnk, mutass utat, irányt!” stb.! hanem módot kell adni arra, hogy a rabbi a felekezeti életben csakugyan elfoglalja az őt joggal megillető helyet — a felekezet üdvére és boldogulására.

Hitközségi tisztviselők.

Irta: **Dr. Groszmann Zsigmond**

A „Hitközségi Szemle” programjába felvette a hitközségi alkalmazottak nagy zömének ügyét, azoknak ügyét, „kik jelenleg majdnem a törvényen kívül állanak.” S a programhoz hiven a Szemle eddig megjelent számai mind foglalkoznak a hitközségi alkalmazottak jövőjének kérdésével. Természetes is, hogy a hitközségi élet munkásai biztosítva akarják látni jövőjüket s bizonyos, hogy maguk a hitközségek szeretnék a legjobban, ha e kérdés kedvezően oldódna meg. Mert tarthatatlan a mostani állapot, midőn a hitközségek nem tudnak gondoskodni aggság vagy baleset folytán munkaképtelenné

vált tisztviselőikről, úgy hogy ezek sokszor nagyszámu családjukkal a nyomornak vannak kitéve. Legideálisabb megoldás lenne a nyugdíj-kérdés rendezése. De a nyugdíjhoz nagy alap kell, sok pénz szükséges és semmiből az ember nem tud teremteni. Részleges megoldás volna a kölcsönös özvegy-segélyezés, valamely egyesület keretében. De a tapasztalat mutatja, hogy az ilyféle intézkedés nem válik be az életben. Hiszen, ki a maga családját is alig bírja eltartani, *nem képes évente* ennyiszer meg ennyiszer özvegysegély-járulékot fizetni.

Volna még egy harmadik megoldási mód, mely — bevallom — szintén csak részleges és ha be is válik, csak a szegények közt a legszegényebbeken segít. De ez is már valami. *Gondolok az 1907: XIX. törvénycikkre.* E törvény címe szerint ugyan „az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség és baleset biztosításáról” szól. De az 1. §. 7. pontja, valamint a 3. §. 13. pontja világosan megmondja, hogy a biztosítási törvény azokra is vonatkozik, kik *vágóhidakon, mészárosüzemeknél* vannak alkalmazva. Vagyis, az országban lévő nagyszámu metszőkről (akár csupán sochtim, akár a sochetség mellett még kántori vagy más hitközségi tisztelet is töltenek be) módunkban áll némileg gondoskodni és őket betegség vagy baleset esetén a nyomortól megmenteni. Kérdés még, hogy az 1. §. 13. pontja, mely szerint a biztosítási törvény vonatkozik mindazokra, kik „*közüntézeteknél*” vannak alkalmazva, nem vonatkoztatható-e minden „*hitközségi*” alkalmazottra is, kinek évi fizetése nem haladja meg az e törvényben megállapított 2400 koronát.

A biztosítási törvény 1. §-a a *betegség* esetére való biztosítási kötelezettséget s a 3. §-a a *baleset*-biztosítási kötelezettséget tárgyalja. Említett §§. szerint *köteles* volna minden hitközség alkalmazottjait a kerületi betegsegélyező pénztárnál betegség és baleset esetére biztosítani. A biztosítási díjat hitközség és alkalmazott közösen fizetik a törvényben pontosan megállapított összegben és quota szerint s ugyan-csak a törvény határozza meg a betegsegélyek és baleseti kártalanítások nagyságát.

A törvény 7. és 8. §§-ai szólnak az *önkéntes biztosításról*, midőn az oly alkalmazottak, kiket a munkaadó, tehát jelen esetben a hitközség, nem volna köteles biztosítani, önként léphetnek be a betegsegélyező pénztárba. Ide tartozik a 26. §, mely lehetővé teszi az önálló keresettel nem bíró *családtagok* betegség és baleset esetére való biztosítását is.

E törvény mindenestre terhet ró hitközségre és alkalmazottra egyaránt, a biztosítási díj fizetésének terhéért. De e csekély

teher felér azzal az anyagi segítséggel, melyben a hitközségi alkalmazott részesül betegség vagy baleset esetén. Különben is az oly hitközség, melynek alkalmazottjai nyugdíjjogosultak, nem tartozik tisztviselőt a betegségyelő pénztárnál biztosítani (10. §.)

Nem terjeszkedhetem ki az egész, 209 §-ból álló törvényre. Hiányzik hozzá a jogi előismeretem. De kötelességet vélek teljesíteni, midőn e helyütt figyelmeztetem az arra hivatott köröket, hogy az *1907 : XIX. t.-c. segítségünkre van némely hitközségi tisztviselő jövőjének biztosításában.*

Megjegyzések.

Programmunknak valóban egyik sarkalatos pontja a hitközségi alkalmazottak ügye, helyzetük és jövőjük biztosítása. Örömmel fogadunk tehát minden eszmét, melyet az ő sorsuk iránti érdeklődés hoz felszínre.

Azonban az 1907 : XIX. az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegség és baleset biztosításáról szóló törvénycikknek a hitközségi alkalmazottakra való alkalmazásánál nagyon sok körültekintéssel és óvatossággal kell eljárni.

A törvény ugyanis taxative sorolja fel mindazon foglalkozásokat, melyeknek alkalmazottai biztosításra kötelezettek. Ezek között, dacára annak, hogy „közintézeti“, „egyleti“, valamint „társulati“ alkalmazottak — mint nem épen kizárólag ipari v. kereskedelmi alkalmazottak — is előfordulnak, úgy tudjuk, nem minden szándékosság nélkül, hiányzanak az egyházi és hitközségi alkalmazottak. Nem volna tehát törvényes, de nem is volna helyes őket a törvénybe belemagyarázni. Sőt óvakodnunk kell azon hitközségi alkalmazottakat, akikre a cikkirő e törvény 1. §-ának 7. pontját és 3. §-ának 13. pontját alkalmazhatni véli: *a metszőket*, az ipari foglalkozást űzők közé sorolni azon a címen, hogy a törvény *a „vágóhidaknál“* akár állandóan, akár ideiglenesen 2400 koronát meg nem haladó fizetéssel alkalmazottakat biztosításra kötelezi. A metsző sohasem vágóhídi, vagy mészárszéki, hanem mindenkor hitközségi alkalmazott. Azon körülmény, hogy a vágóhídon vagy a mészárszékekben végzi ama rituális szabványokon alapuló *hivatását*, melynek teljesítésére hitközsége alkalmazta, még nem változtatja a „sachtert“ vágóhídi vagy mészárszéki alkalmazottá.

Arról tehát szó sem lehet, hogy az 1907 : XIX. t.-c. köteleznék a hitközségeket metszőjük biztosítására.

A törvény 7., illetőleg 8. §-a, mely az *önként* biztosíthatókat sorolja fel, már könnyebben volna a hitközségi alkalmazottakra vonat-

koztatható, már azért is, mert ezen *önkéntes*, obligo nélküli biztosítás esetében a fenthangoztatott aggályok eslesek.

A hivatkozott törvény 7. §-ának a) pontja „a biztosítás kötelezettsége alá nem eső oly alkalmazottakat, akiknek évi fizetése lakbérrel együtt ezer koronát, vagy napibére 4 koronát meg nem halad“ önként biztosíthatóknak ismeri el.

Ezen a címen a „szegények közt a legszegényebbek“ tényleg biztosíthatók volnának. Azonban nézzük csak, hogy mit is nyújt a biztosítás és mennyiben vehetné igénybe a törvényt nyújtotta kedvezményeket az arra rászoruló hitközségi alkalmazott?

A hivatkozott törvény 50. §-a tárgyalja a betegség esetén nyújtandó segélyeket. Ennek értelmében a biztosítottnak igénye van:

1. ingyen orvosi gyógykezelésre a betegség tartama alatt egyfolytában husz hétig.

2. Gyógyszerekre, fürdőkre, gyógyvizekre és a szükséges gyógyászati segédeszközökre husz héten át szintén ingyen.

3. Táppénzre abban az esetben, ha a betegség *keresetképtelenséggel* jár és három napnál tovább tart, a megbetegedés első napjától számítva a keresetképtelenség tartamára, de ha a keresetképtelenség előbb véget nem érne, husz héten át és pedig az illető tag járulékának kiszámításánál alapul vett átlagos napibérösszeg *fele* összegében.

4. A biztosítottal egy háztartásban élő és keresettel nem bíró nem biztosított családtagok részére ingyen orvosi gyógykezelésre és a szükséges gyógyászati segédeszközökre husz hétig, ezenfelül szülés esetében a szükséges szülészeti támogatásra és gyógykezelésre.

5. Halálozás esetében temetkezési segélyre és pedig az elhalt tag járulékának kiszámításánál alapul vett átlagos napi bérösszeg huszszoros összegében.

A felsorolt kedvezmények, tagadhatatlan, sok esetben nagy szolgáltatást tennének a legszegényebb hitk. alkalmazottaknak, habár a *táppénzt* aligha vehetnék igénybe, mert a keresetképtelenség akkor áll be a mi esetünkben, ha a munkaadó hitközség, a megbetegedés után rögtön beszüntetné az alkalmazott járandóságát. Erre alkalmat szolgáltatni nagyon veszélyes kísérlet volna. Akadna hitközség, mely a törvény illetén gondoskodását a maga számára hasznosítaná és megbetegedett hivatalnoka helyébe rögtön új embert alkalmazna.

A zsidó könyörületesség, a betegség esetére való biztosítás minden kedvezményénél többet, hatalmasabbat nyújt. A megbetegedett

mesubed megkapja az ingyenes orvosi segílyt, ha csak egy zsidó orvos van is a helységben. S ha a gyógyszerert és gyógyászati segéd-
eszközöket nem is kapja ingyen, de ennek fejében rendszerint egész
fizetését élvezzi s ha felgyógyul ismét elfoglalhatja régi hivatalát.

A törvény 51. §-a tisztára meghagyja, hogy az országos beteg-
segélyző és balesetbiztosító pénztár külön törvényes intézkedés nélkül
nem vonhatja működési körébe a *rokkant*-, özvegyi és árvaellátást,
illetve segélyezést. Ez a törvény nagy fogyatékosága. Az ipari és
kereskedelmi alkalmazottak bizonyára számtalan esetben hasznát
látják az 1907 : XIX. t.-c.-nek, de a hitközségi alkalmazottak nagyon
keveset remélhetnek és várhatnak a törvénytől, ha az önkéntes bizto-
sítás terhét a munkaadóikkal megosztva magukra is vállalnák.

A hangját vesztett kántor, a reszkető kezű sakter, a samesz,
kit a véletlenül győzelemre jutott ellenpárti elnök rövid uton kilódit
hivatalából és az összes alkalmazottak özvegyei és árvái esdekelnék
segítségért. Öket védelembe venni és családjukat a végpusztulástól
megoltalmazni magasztos zsidó és eszményien emberi feladat volna.

Reméljük, hogy ennek ideje sem késik már soká.

Spector.

Ujévi és más ajándékok a zsidó községekben.

— Adalék a magyar zsidók történetéhez a XVIII. században. —

Irat : **Dr. Welsz Miksa.**

A nagy adóteher, mely a XVIII. században a hitközségek vál-
laira nehezedett, még elviselhetetlenebbé vált a rendkívüli adók által,
melyek azonban a legnagyobb rendszerességgel ismétlődtek. Valóságos
kiszipolyozását jelentették a gyülekezetnek, melynek jövedelmi forrásai
amugy is gyérek voltak. Január elsején, husvét és Márton napján azért
rendszerint külön adót róttak a községekre, az alkalmi ajándékok be-
szolgáltatása folytán, mely a patrónus személyére és egész udvartartá-
sára kiterjedt. Egyazon uraság fenhatósága alatt álló hitközségek dele-
gátusai külön gyülekezeteken megállapították a beszolgálendő ajándék
nagyságát és az egyes községekre eső kvótát. Az előljárók dolga volt
aztán a kvóta felosztása az egyes adózó alanyok közt. Ez adónem a
dauron nevét viseli és a községi protokollumok sokat beszélnek ezen
dauronról, mely a Jákob által Ézsauanak küldött ajándékban birta
analógiáját. Innen az elnevezése.

Az *Eszterházy* hercegek fenhatósága alá tartozó községek a

kismartoni *Fekete könyv* tanúsága szerint 1717-ben következő kulcs szerint állapították meg az ujévi „ajándék” felosztását, mely 192 frtból állt: Nagymarton 34 frt, Boldogasszony 18 frt, Köpcsény 16 frt, Lakompak 17 frt, Németkeresztur 14 frt, Kabold 4 frt, a többi pedig Kismarton viseli. Ezen összeg később természetesen emelkedett. Már 1750-ben 350 frtra rugott az ujévi ajándéokra szükséges összeg, mely a következő kulcs szerint lett elosztva: Kismarton 123·8 $\frac{1}{2}$ frt, Nagymarton 61·15 frt, Kabold 14 frt, Németkeresztur 40·17 frt, Lakompak 33·29 frt, Boldogasszony 43·45 frt és Köpcsény 34 $\frac{1}{2}$ frt.

Kultúrtörténeti szempontból érdekes az 1750-ből megmaradt jegyzék, mely felsorolja az ujévi ajándékokat is, amelyet a következő fordításban közlünk: „Urunk a herceg kapott 25 körmöci aranyat, 2 libát, 4 font cukrot, 4 font kávé, 24 narancsot és 24 citromot. Az öreg hercegné 1 libát, 2 f. cukrot, 2 f. kávé, 12 narancsot és citromot; Miklós gróf ugyanazt; Hofrath *Wuchtel*: 12 k. arany, 2—2 f. cukor és kávé, 12—12 narancs és citrom; Sekretär *Schmied*: 6 arany, 1—1 f. cukor és kávé 12—12 narancs és citrom; két névvel megnevezett főhivatalnoknak az egyik 3 arany, 1 f. cukor és 2 f. kávé, a másiknak 2 arany; 6 szolgának (Kammerdiener) egyenként 1—1 arany; az udvarmesternek: 2 arany, 1 f. cukor és kávé; *Rubits* nevű orvosnak: 3 arany, 1—1 f. cukor és kávé, 12—12 narancs és citrom; ennek lakája 1 frt; a szobaleány (*Stubenmensch*) 1 frt; főasztalnok (*Tafeldecker*) 1 frt; Miklós gróf udvarmestere 1 arany; hajduk és fullajtárok 8 frt; portás 2 frt; a herceg főkocsisa 1 frt; az udvarmester irtoka és lakája 3 frt; a hercegné főkocsisa 1 frt; a második kocsis 1 frt; három előfutár és szolga 3 frt 3 kr; a titkár szobatisztítója és lakája 1 frt 8 kr; a női cselédségnek (Kammerjungfern) együtt 8 arany; kuktának 34 kr; komiszárus 2 frt; cukrász 41 kr; szolga (*Hausknecht*) 47 kr; a titkár cselédje 34 kr; a doktor segédje 1 frt; főszakács 1 frt; szobatisztító (*Zimmerwärter*) 51 kr; főkönyvelő: 3 arany, 1 liba, 1—1 f. cukor és kávé; másodkönyvelő: 1 arany, 1 liba, 1 f. cukor, 2 f. kávé; gondnok (Verwalter) ugyanazt; főpénztáros (Obereinnehmer): 1 liba, 1 f. cukor és 2 f. kávé; kályhatisztító 1 liba; káplán 1—1 f. cukor és kávé; a helyi pap 1 f. cukor; udvari káplán 1—1 f. cukor és kávé; prépost 1—1 f. cukor és kávé és 1 frt; a pénztárnok 1 liba és 1 frt; a hegyen levő kolostor 1 liba; a városi kolostor ugyanazt; a városbíró ugyanazt; a pincemester 1 frt; a városi irtok (Amtsschreiber), pandurfőnök, főnökhelyettes, iskola-mester, számtiszt 1—1 frt; még négy alantas hivatalnok 51—51 kr; a postás, minden darabont, lovász, vásárbiztos 1 fél hordó bort, cukrot

és fahéjat; a külső őrség 3 hordó bort; a belső őrség 6 hordó bort; kutmester 1 hordó bort; és még három kis hivatalnoknak három félhordó bort.“ Ez a csekély lista mutatja, hogy mire kellett minden újévkor a nagy összeg.

Az érdekesség kedvéért az ugyanaz évi *Márton*-napi ajándékjegyzéket is leközzöljük. A szent nevenapján a szent tiszteletére fogyasztott libákat a zsidók szolgáltatták be a nagyurak kamarájának. A nagyurat pedig körülvette rendszerint a dii minorum gentium egész serege, mely szintén kedvelte a zsidók által beszolgáltatót libapecsenyét és propter bonam pacem szintén kielégítettet. A lista a következő: A herceg kap 2 libát, 12—12 narancscsal és citrommal, az öreg hercegasszony, Miklós gróf és az udvar főtanácsosa 1—1 libát 12—12 narancscsal és citrommal. Egy-egy lud járt azonkívül az udvarmesternek, titkárnak, főkönyvelőnek, intendánsnak, kincstárosnak, főélelmezőnek, főpénztárosnak, hadnagynak, prépostnak, udvari káplánnak, városbírónak, orvosnak, másodkönyvelőnek.

Husvétkor valamivel kevesebbet kellett adni. A herceg két libát kap, 12—12 narancsot és citromot; az öreg hercegnő 1 libát kapott 12—12 narancscsal és citrommal; az udvari főtanácsos 1 libát, 1 f. cukrot és 2 f. kávé; a főkönyvelő 1 libát és 1 aranyat; az intendáns és prépost ugyanennyit. Amellett természetesen reguláris adót fizetett a zsidó a hercegnek *Schutzgeld* címén, pedig Mária Terézia királyné sem kimélte az adótehertől. 1750-ben pl. a királynénak 720·95 frtot fizettek a kismartoniak. Hogy aztán az ilyen adózások adósságba döntték a községet, az természetes.

Nem csoda tehát, hogyha beható tárgyalások folytak a költségek fedezése körül. Hiszen még a pusztá ajándékkal nem merültek ki a költségek. Deputáció kereste fel a *dauronnal* az urakat. Ezen deputáció tagjai messziről jöttek, jogos igényt tarthattak kocsiátalányra. Sőt néha ruhaköltséget is szerettek volna felszámítani és nem egy ilyen ruhapörőről beszélnek az idevágó akták. Ha egy-egy község delegátusa a közös megbeszélésen nem jelent meg, akkor a többiek szótöbbséggel vetették ki az illető községre a hozzájárulási költséget, amit aztán szükség esetén karhatalommal hajtottak be. Nem csoda azután, ha a saját véréből származó koldusokkal és kéregetőkkel szemben kénytelen volt fukarkodni; mivelhogy egy ideig igen sok koldus fordult meg pl. Kismartonban, eltiltották a koldulást a gheztoban. Hétfőnként és csütörtökönként két e célra kijelölt hitközségi tag sorra járta a *báálbatimot* és szegénygyámolítás címen gyűjtöttek. A gyűjtéshez mindenki tetszés szerint hozzájárult. A begyűlt összeg egy részét

a helybeli koldusok kapták, az idegenből jövő szegénynek három krajcárt és teljes ellátást a *hekdes*-ben (szegényház), mely a temető közelében ma is fenáll. Koldulni nem járhattak, hacsak nem chanukka és purim alkalmából, amikor a koldulás megengedett. (1736. Sziván hó 24-ről kelt rendelet.) Kivételt képeztek a Szentföldről jött kéregutók, kik a palesztinai szegények számára gyűjtöttek és akik gyakran keresték meg az egyes községeket.

Ha még elgondoljuk, hogy a községnek saját alkalmazottjait is kellett fizetnie, elképzelhetjük, hogy milyen terhek alatt nyögött a gyülekezet. A községi alkalmazottak fizetéséről majd más alkalommal beszélünk. *Boruch mesánne ittim!*

Különfélék.

Elöljárósági ülés. A pesti izr. hitközség elöljárósága dec. 28-án tartotta első érdemleges ülését. *Dr. Weinmann Fülöp* elnök üdvözlővén az elöljárókat, azon reményének adott kifejezést, hogy az elöljáróság tagjai teljes egyetértésben fognak feladataiknak megfelelni, úgy mint eddig is a köz javát és érdekét tartván szem előtt. Egyszersmint köszönetet mondott az elöljáróság tagjainak a betegsége alkalmából tanusított részvétért is, mire *Adler* elnökhelyettes örömének adott kifejezést az elnök egészsége helyreállása felett. A napirend főtárgya az *alakulási munkálatok* voltak, melynek folyamán beosztattak az adótanácsi tagok a 16 adótanácsba és tudomásul vétetett az újonnan megválasztott választmányi és képviselőtestületi tagok beosztása az egyes ügyosztályokba, majd újonnan megválasztottak az elöljáró helyettesek, a kórházi, a Brody kórházi és a lovag Wechsellmann-féle vakok intézeti bizottság tagjai, és megállapodás történt azon személyekre nézve, kik e január 8-ikán tartandó választmányi ülésnek megválasztásra fognak ajánlatni. Nevezetesen választás alá kerülnek a kórházak és a fiárvaház elnökei és az Izr. Siketnéma intézeti és Löwy Mór bibliai alapítványra felügyelő bizottsági tagok. A napirend többi tárgyai közül kiemelendő a határozat, hogy az elemi iskolai tanítóknak s hitoktatóknak a f. évre megszavazott fizetési pótlék az 1911. évre is folyosítandó, valamint, hogy a Rombach-utcai templom kiírt előimádkozói állása *Roth* Frigyes gyöngyösi kántorral töltetik be. Több kisebb fontosságú ügy elintézése után az ülés véget ért.

Goldziher Ignác udvari tanácsos lett. Nem szoktunk lapunkban nemesítésekről s más rangemelésekről megemlékezni, mégis kivételt kell tennünk Goldziher Ignác kitüntetésével, amint kivételes jelenség

az ember, akit a kitüntetés ért, és kivételt kell tennünk azért, hogy e kitüntetés fényét a pesti hitközségre is reflektáljuk, amelynek három évtizeden át titkára volt. Ezt természetesen nem azok részére, kik Goldziher egyéni és tudományos kvalitásáért eddig is tudták értékelni, hanem azok számára, kik legalább a nagy cím révén fognak talán feleszmélni és rájönni arra, ki és mi Goldziher Ignác.

Az Országos Magyar Izraelita Ösztöndíjgyesület f. hó 18-án tartott választmányi ülésében az 1911. évben kiosztásra kerülő ösztöndíjak kiírását határozta el. Az ösztöndíjgyelet pályázatot hirdet eszerint 71 alapítványi és 9 egyleti ösztöndíjra összesen 16,280 kor. összegben.

Pályázhatnak szegény izr. vallásu tanulók, kik Magyarország valamely magasabb tanintézetében (egyetem, műegyetem és az orsz. rabbiképzőintézet) szorgalom és erkölcsi viselet tekintetében kitűnnek.

Pályázók a folyamodásukhoz hiteles szegénységi s a mult és folyó tanévben tett előmenetelükről szóló bizonyítványokat, különösen a leckeönyv (index) hiteles másolatát tartoznak csatolni, minthogy különben figyelembe vétetni nem fognak. A szükséges bizonylatokkal ellátott sajátkezűleg irt pályázó kérvények, melyekben kitüntetendő az is, hogy a folyamodó részesült-e már és minő ösztöndíjban, 1911. évi január hó 31-ig az Orsz. Izr. Ösztöndíjgyelet elnökségéhez (Budapest, VII., Sip-utca 12. I. em. 6.) küldendők.

Az Izraelita Hitközségi Tisztviselők és Alkalmazottak Országos Egyesülete f. é. december hó 26-án d. u. 3 órakor tartotta meg közgyűlését a pesti izr. hitközség székházában a tagok élénk részvétele mellett. *Lebowits* Lipót elnök távollétében *Friedmann* Náthán szolnoki főkántor, alelnök nyitotta meg a közgyűlést és jelentette, hogy miután a vezetőség mandátuma lejárt, szükségesnek tartja annak ujjaalakítását. A közgyűlés tekintettel arra, hogy az alapszabályok néhány pontja változást igényel és csak azoknak kormányhatósági jóváhagyása után óhajta az egyesület teljes tisztikarát megválasztani, — egyelőre ideiglenes vezetőséget választott és a két alelnöki állást egyhangulag *Jakovits* Adolf és *Krausz* Jakab személyével töltötte be. *Krausz* Jakab alelnök azután felolvassa az alapszabályok módosítására vonatkozó belügymin. utasítást. A változtatásokra vonatkozó megjegyzések megtétele után a módosításokat a közgyűlés elfogadta. Elhatározta továbbá, hogy az alapszabályok jóváhagyása után egy alakuló közgyűlést hív egybe, melynek tárgya a teljes tisztikar és választmány megválasztása lesz. A közgyűlés kimondja még, hogy az egyesület hivatalos organuma, a *Hitközségi Szemle* lesz, melynek szer-

kesztőjét az Egylet ügyének propagálására és az egyesületre vonatkozó hírek közlésére küldöttségileg fogja felkérni. Több fontos indítvány megtétele után a közgyűlés befejezést nyert.

Községkerületi gyűlés. A VII. izr. községkerület dec. 18-ára, Bajára hívta egybe az évi rendes közgyűlését. A bajai hitközség régi nevéhez méltó fogadtatásban részesítette a kerületi képviselőket. A templomban zsufolásig megtelt előkelő közönség jelenlétében délután fél három órakor istenítisztelet tartatott, melyen dr. *Adler* Lipót főrabbi eszmékben gazdag beszédben kérte Isten áldását a közgyűlés működésére. Innen az egész közönség követte a képviselőket az iskola disztermében megtartott előljárási és közgyűlésre. *Freund* József a községkerület elnöke igaz melegségtől áthatott beszédben nyitotta meg az előljárási gyűlést, melynek határozataiból ki kell emelnünk a dr. *Bruck* Soma bajai hitk. elnök által előterjesztett azon indítványt, mely szerint a községkerület rabbijai egyes kisebb községekben, hol pap nincsen, hitszónoklatok tartására kiküldessenek. A közgyűlést azonban határozatképtelenség folytán nem lehetett megtartani. — Este 8 órakor a bajai hitközség társasvacsorát rendezett a vendégek tiszteletére.

Orthodox egyletek. A hazai orthodoxok ujabban vidékenként „Machziké hadasz“ néven egyleteket alakítanak, amelyek célja a vallásos törekvéseket fejleszteni és támogatni. Több megyében, ujabban a fővárosban is, megalakult egy ily egylet és már azon vannak, hogy országos egyesületet alakítanak. A megalakult egyletek képviselői tartottak is már konferenciát, melyen több komoly és fontos kérdés került tárgyalás alá. Így a rabbiképesítő oklevelek (hatarah) ügye, a mely körül nem ritka a panasz, hogy megadásuknál rokonsági tekintetek is jelentékeny szereppel bírnak, épen úgy a rabbiszékek vásárolhatóságának meggátlása, a jesivák tanulóinak támogatása, a szombat megtartásának propagálása, az élvezeti cikkek rituális szempontból való használhatóságáról szóló bizonylatok (hechser) körüli visszaélések, valamint a tisztán rituális célokra szolgáló tárgyak (szefertórák, mezuzák stb.) megbízhatósága. Egyébként érdekes indítványt tett erre nézve egy vidéki orthodox rabbi, odairányulót, hogy ezek mind Jeruzsálemből szereztessenek be, miáltal a szertartási tárgyak még nyernének szentségben azonkívül pedig keresetforrás nyílna meg számos jámbor, tóratanuló tudós számára. Remélhető, hogy az egyletek törekvései, a melyek sok tekintetben dicséretesek, sikerrel is fognak járni.

Stern Abrahám jubileuma. A pesti izr. hitközség egy elsőrangú intellectuális munkása ünnepelte meg a hitközség szolgálatába

lépésének negyedszázados évfordulóját. *Stern Ábrahám*, a hitközség elemi és polgári fiuiskolájának igazgatója 25 évvel ezelőtt kezdte pályafutását a hitközségnél mint hittanár. Nem erre a pályára készült, hanem középiskolai tanári oklevéllel a kezében vállalkozott e magasra, de akkoriban még nagyon nehéz feladatra. Vasakarattal és szívós szorgalommal megszerezte az új hivatásához szükséges tudást és így lett belőle a ma is oly ritkán található paedagogiai szakképzettséggel bíró hittanár. Néhány évi hittani működés után munkaköre még bővült, mert a hitközség, fölismerve és méltányolva kvalitásait, nem-sokára fiuiskolája élére állította, amely polgári iskolával kibővülve, az országnak — mondhatni — mintaiskolájává lett általa. A jubileumi ünnepély a hitközség fiuiskolájában december 25-én d. e. 10 órakor megtartott diszkonferencia keretében folyt le, az elemi és polgári fiuiskola egész tantestületének és volt tanárainak részvételével. A hitközséget *Dr. Weiszburg* Gyula főtitkár és *Dr. Munkácsi* Bernát tanfelügyelő képviselte. *Dr. Stiller* oktatásügyi előljárót gyöngélkedése akadályozta megjelenésében. A konferencia diszszónoka *Mandl* Bernát tanár volt, aki egyszerű, keresetlen szavakban méltatta *Stern Ábrahám* érdemeit. Azután *Dr. Weiszburg* főtitkár, majd *Dr. Munkácsi* tanfelügyelő üdvözölték a jubilánst. Megható volt azon növendékeinek tisztelgetése, akik a polgári iskola első IV. osztályából került ki és akik 800 koronás alapítványt tettek *Stern Ábrahám* nevére az intézet szegénysorsu tanulóinak javára. Utánuk tisztelgett az intézet „Volt növendékeinek egyesülete“, akik hasonló alapítvánnyal rótták le hálájukat volt igazgatójuk iránt. Mindezen üdvözlésekre *Stern* meghatottan válaszolt. Este száz terítékű disztrakoma volt, amelyen a rokon intézetek és testületek képviselői és *Stern* igazgatónak számos jó barátja és tisztelője ünnepelték a jubilánst.

A bajai izr. hitközség közgyűlése f. hó elején tárgyalta le az 1911. évi költségvetését. E szerint a kiadások 75,315 K 96 f-t tesznek ki, amely összegből 26,400 K *kultusz és általános kezelésre*, 33,800 K *oktatásra* és 11,000 K *jótekonyságra*, a többi adósságtörlesztésre és kamatra esik. E kiadásoknak megfelelő bevételek vannak előirányozva, amelyek legnagyobb tétele: a kultuszadó 30,000 K-val van felvéve, a többi nevezetesebb tétel a gabella 9000 K-val, fürdő utáni bér 6000 K., templomi ülőhelyekből 3500 K és tandijakból 8100 K. E tétel nagysága némi csodálkozást ébreszt, mert csak 600 K-val alacsonyabb a tavalyinál, már pedig nehezen képzelhető, hogy az ingyenes népoktatási törvény mellett a tandijbevételek minden állami kárpótlás dacára is csak ily kis összeggel csökkenjen. Meg

kell állapítanunk, hogy ezen költségvetés áttekintésével, a bajai hitközség, mint Magyarország egyik legáldozatkészebb és legtöbb zsidó intézményt fentartó vidéki hitközség áll előttünk. A 450 tagot számláló hitközség ugyanis fentart:

1. Elemi fiu- és leányiskolát;
2. Polgári fiu és leányiskolát;
3. Kisdédóvodát;
4. Kórházat;
5. Aggok házát;
6. Népkonyhát;

7. Talmud-Tóra intézetet; ezenkívül számos felekezeti egyesület áll fenn a kebelében. Jelenleg pedig folyamatban van a Patronage (Orth. Izr.) bajai fiókjának megalapítása. Külön kell még megemlékezni a hitközségnek tisztviselő kara iránti áldozatkészségéről, amennyiben a legutolsó közgyűlésen elhatározta, hogy a drágaságra való tekintettel összes tisztviselőinek fizetését emeli.

Statisztikai adatok az 1909. évből. Magyarországon az elmúlt évben a zsidó lakosság száma 950,352, a *zsidó házasságok* száma 7140 volt. A zsidó-keresztény vegyes házasságok száma 658-ra rugott. 340 esetben volt a vőlegény és 318 esetben a menyasszony zsidó. A *zsidó újszülöttek* száma 26,123 volt, az összes születések $3\cdot91\%$ -a, tekintve pedig, hogy a zsidó lakosság az összlakosság $4\cdot9\%$ -át képezi, ennél fogva a születések száma lényegesen kisebb, mint amennyinek kellene lenni. A zsidó halottak száma összesen 13,606 volt, az összes halálozások $2\cdot97\%$ -a, ami ismét kiválóan öröndetes jelenség.

Galíciai rabbik kvalifikációja. Az osztrák törvény tudvalevőleg az Ausztriában működő rabbik minimális világi képesítéséül a középiskolai érettségit állapította meg, és ez alól csak Galiciára nézve tett kivételt, de csak egy átmeneti időre, mely a folyó évvel véget ér. Most a rabbik képesítésének kérdése ismét aktuális lett és nem csekély gondot okoz a galíciai orthodox köröknek, a melyek az érettségi vizsga követelését a rabbiktól megengedhetetlennek és kivihetetlennek tartják. A galíciai helytartó már előterjesztett is egy javaslatot a kultuszminiszternek, a mely szerint egy csekélyebb képesítés volna megállapítandó, azonban a miniszter ezt el nem fogadta, hanem magukhoz az érdekelt körökhöz fordult óhajaik előterjesztése céljából. Csak téjékoztatásul jegyezzük meg, hogy minálunk 4 közép vagy polgári iskolai osztályról szóló bizonyítvány képezi a rabbik minimális kvalifikációját.

Karaita kongresszus. A karaiták, mint ismeretes az a zsidó szekta, mely a talmudot és az ezen alapon keletkezett irodalmat kötelezőnek el nem ismeri, nem rég kongresszust tartottak Eupatoriában, a melynek főtárgya a vallásos nevelés volt. Ki is mondták, hogy a héber nyelv és a vallástörvények ismerete kibővíttessék és azért új imakönyv és egy orosz és héber nyelvű katekizmus kiadását határozták el. Egy másik tárgyat képezett a jeruzsálemi karaita szentélyek fenntartása, amely célból egy delegátusnak Jeruzsálembe való küldését határozták el, ugyancsak foglalkoztak a régi karaita város: Tsufut-Kaleh újból való felépítésével, valamint egy karaita muzeum alapításának tervével. A karaiták egyik alapelve lévén, hogy a törát minden nemzedék a maga belátása szerint magyarázhatja, a kongresszus vallási tekintetben is nevezetes ujitásokat is hozott be p. o., hogy két fítestvér két nővért vehet el, a mi nálunk rabbanitáknál mindig meg volt engedve, de náluk mindeddig tiltva volt.

Három halott. Nem a hazai zsidóság halottjai a halottak, a kikről itt megemlékezünk, de azért nagyon rászolgáltak, hogy a hazai zsidóság tágabb körei is tudomást szerezzenek róla, hogy elhunytak és hogy — éltek.

Rabbinovitz Pinchas Saul az egyik, ki a zsidó tudomány héber nyelvű mivelői sorában a legelsők között foglal helyet. Legnagyobb műve *Graetz* híres zsidó történetének héber fordítása, de számos kisebb műve is megjelent a zsidó tudomány modern mivelőiről, így *Zunzról*, *Frankel Zachariásról* és másokról. Egy német nyelven írt munkája: „*Geschichte der Juden Russlands im letzten Jahrhundert*“ épen halála miatt maradt befejezetlen. A cionista mozgalom is egyik korifeusát veszíti el benne.

Dr. Hildersheimer Hirsch a másik, fia Dr. Hildesheimer E.-nek ki Kismartonban (Eisenstadt) volt rabbi és a kongresszus idejében oly nevezetes szerepet vitt, amennyiben, bár az orthodox csoporthoz tartozott, a modern iránynak is hajlandó lett volna bizonyos concessiókat tenni. A most Berlinben elhunyt Dr. Hildesheimer Hirsch az atyja által alapított berlini szemináriumnak volt docense és az orth. irányu „*Jüdische Presse*“ szerkesztője, ki a vérvád elleni irodalmi küzdelme és a rituális saktolás ellen irányuló támadások elhárítása valamint nagyirányu filanthropikus munkássága által lett tágabb körben ismertté. Érdekes, hogy mint bizonyos tekintetben b. atyja, ő is összekötő kapcsolatot képezett az orthodox és a liberális irány között és egyike volt azoknak, kik állhatatosan arra törekedtek, hogy mindkét irány hívei egyesüljenek oly téren, amely nem tisztán vallási, amely törekvésnek

köszönhető, hogy a német zsidók hatalmas organizációknak örvendhetnek, melyek az össz-zsidóság javára működnek így a „Hilfsverein der deutschen Juden“, a „Verein deutscher Staatsbürger jüdischer Confession“ és még mások, úgy hogy elhalálozása époly sajnálatot keltett a liberális körökben, mint az orthodoxokban. Egy nagyobb tudományos műve is megjelent: „Beiträge zur Geografie Palästinas“ címen.

Báró Günzburg Dávid a harmadik a sorban, ki a zsidóságban, legalább az újabb korban páratlan jelenség volt, amennyiben rendkívüli gazdagság és legelőkelőbb társadalmi állás mellett — már atyja is báró volt — a zsidó tudomány lelkes pártolója és művelője volt. Neubauer Adolf és Senior Sachs voltak mesterei a héber, s B. Rosen és Ahlwardt az arab tudományokban. Legnagyobb munkája Mózes ibe Ezra „Tarsis“ c. művének kiadása, azonkívül pedig számos dolgozata jelent meg különböző folyóiratokban és jubileumi munkákban. Különös érdeklődését birta a zsidó művészet; egy Tassoval együtt kiadott „héber ornamentumok“ c. műben több syriai, afrikai és jemeni héber kézirat ornamentikáját mutatja be. Könyvtára Európa egyik leggazdagabb magángyűjteménye.

Dr. Günzburg nemcsak tudományossága által szerzett magának érdemeket, hanem törekvései és filanthrop munkássága révén is. A szt.-pétervári hitközség elnöke, az ICA központi bizottságának, az orosz zsidó miveltség terjesztő társaság és sok más tudományos és humanitárius társaság patronusa volt. Nehány évvel ezelőtt saját költségein teremtett egy zsidó egyetem-féle intézetet, melyen a zsidó és keleti tudomány számos ága talált tudós művelőket. Halála, mely aránylag fiatal korban érte — összesen 53 éves volt — súlyos veszteséget jelent különösen az orosz zsidókra nézve, a kiknek ügyét nemcsak szíven hordta, hanem a mennyire csak tehetett, előbbre is vitte.

Új Palesztina telepítő egyesület. Ámbár magában a conista szervezetben, mely Palesztina telepítése körül oly nagy munkásságot fejt ki, létezik egy frakció az u. n. „Mizrachi“, amely a vallásos szempontra kiváló súlyt helyez, *Dr. Lerner* hamburgi rabbi mégis szükségesnek tartja, hogy egy még jámborabb társaság alakuljon, a mely Palesztinának zsidókkal való telepítésénél még szigorubb elveket valljon. Azért felhívást küldött szét oly irányu egyesület alakítása tárgyában, a mely alapszabályoknak kétségtelenül legérdekesebb pontja, hogy tagja csak az lehet, a ki a szombatot megtartja. Nem minden humor nélküli hát a gondolat, hogy p. o. a párisi Rothschild, ki milliókat áldozott Palesztina kolonizációjára, ez egyesületnek még csak egyszerű tagja sem lehetne. De hát legyen nekik izlésük szerint, csak eredményeket is mutassanak fel.

Irodalom.

Dr. Flesch Armin: Az élet meghosszabbítása bibliai és talmudi alapon, Budapest, 1910. Singer és Wolfner bizománya.

Szerző, ki különösen „*A Zsidó*” c. munkája révén már nevet szerzett magának, mint ügyes apologetikus író, e művével is a biblia és a talmud megbecsülését akarja kivívni, bebizonyítván, hogy a helyes anyagi és erkölcsi élet elvei és szabályai úgy vannak ott letéve, hogy minden irányu követelményeknek joggal megfelelnék. Szerző a levélformát választotta e műben, hogy, mint a bevezetésben mondja, „fiamhoz szólva, egyszersmint minden zsidó ifjunak figyelmébe ajánlom a tanításokat”. E tanítások pedig fejezetekbe vannak szedve, és tárgyai: étkezés és ivás, a lakás, a ruházkodás, a tisztaság, a mozgás és pihenés, a sexualitás, az értelem fejlesztése, a szívképzés és a jellemeszilárdítás. Érthető, hogy szerző egy egészet adni és érdekesnek lenni is óhajtván, nem szorítkozott tisztán a bibliai és talmudi adatokra, hanem a tudomány újabb intelmeit is felhasználja, de azért a mű címére gondolva, sajátosságosan hat, ha p. o. olvassuk: „a szájtüregre és foghusra is jó hatással van, ha puha fogkeféinkre néhány csepp eau de cologne-t csepegtetünk használatkor” stb. (127. l.) mert bizonyos, hogy sem a biblia, sem a talmud Kölni vizet nem ismert. Ahol azonban lehet, az új szabályokat régi ideákra alapítja, ámbár tagadhatatlan, hogy néha kissé erőszakolt módon, mert hogy p. o.: „az első emberpárhoz intézett szózatban: arcod verejtékével keresd meg kenyeredet benn foglaltatik azon követelmény, hogy gondoskodni kell egészséges ivóvízről, mely tiszta legyen és semmi káros anyag benne ne találtassék”, (31. l.) azt igazán nehéz volna bebizonyítani. De hát, mint szerző maga mondja, a könyvet nem a tudósoknak, hanem a népnek írta és céljának kétségtelenül meg is fog felelni. A mű ára 4 kor.

Löffler Henrik: Az izraelita felekezeti anyakönyvvezető kézikönyve. Budapest, 1910. Szerző tulajdona.

Szerző a munkában, mint címe is mondja, a zsidó anyakönyvvezetésnél szükséges tudnivalókat gyűjtötte össze a törvényekből és rendeletekből, nem szorítkozva épen a legszükségesebbekre, hanem iparkodva tájékozást nyújtani oly kérdésekben is, melyekben esetleg az anyakönyvvezetőhöz fordulnak, úgy a „Gyermekek vallása”, a „Házassági jog”, és a „Vallás szabad gyakorlatáról” szóló törvényeket illetőleg. A könyv szorgalmas munkának eredménye és bizonyára jó szolgáltatokat fog tenni. Kifogásolni lehetne azonban, hogy beosztása nem elég rendszeres, amiért azonban a bő abécés tartalomjegyzék némileg kárpótol, valamint, hogy tudomást nem vesz a kongresszusi hitközségek rabbijainak határozatairól, melyeket az új egyházpolitikai törvények életbelépte után hoztak. A mű ára 3 kor. 50 fill.

A pesti izr. hitközség előljáráóságától.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljáráósága ezennel pályázatot hirdet:

1. a **Bauer Mór és Fanny** alapítványból két, egyenkint 380 koronás, esetleg négy, egyenkint 190 koronás segélyre, helybeli szegény özvegyek támogatására, vagy kiházasítási segélyül árva leánynak, esetleg valamely arra méltó személy, vagy család nyomorának enyhítésére. *Benyújtási határidő: az egyik részére február 22, a másikra március 15;*

2. a **Deutsch Wittenberg** alapítványból egy 152 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokonai számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

3. az **Ehrlich Bernát** alapítványból egy 72 koronás kiházasítási segélyre, az alapító rokonai számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

4. a **kövesgyüri lovag Freystädtler Antal** alapítványból több, különböző összegű segélyre, kézműves vagy gazdasági pályára lépő izraelita szegény kiskorú rokonok számára, a tanítási díjak, vagy önállósítás esetén az első berendezés költségeinek fedezésére. A folyamodványok bármikor benyújthatók;

5. a **Gomperz Veronika** alapítványból egy 432 koronás kiházasítási segélyre az alapító Gomperz Veronika atyai vagy anyai (Rosenthal) ágából származó rokonai számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

6. a **Gráner Jónás** alapítványból egy 1596 koronás kiházasítási segélyre, az alapító rokonai számára (a segély elnyerőjének Ab hó 10-én kell esküvőjét megtartania). *Benyújtási határidő: március 15;*

7. a **Haas Joachim** alapítványból egy 1080 koronás kiházasítási segélyre, kizárólag pesti, vagy óbudai szegény rokon számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

8. a **Hay Ignác és Rozália** családi alapítvány valamennyi pályázó között egyenlő arányban megosztandó, 360 koronát kitevő kamataira, melyekre az alapítók következő leszármazottai tarthatnak igényt: Hay Nina férj. Kramer Rudolfné; Hay Szidónia férj. Hay Gyuláné; továbbá az ezektől leszármazó gyermekek: Kramer Ilona férj. Spitzer Ignácné; Kramer Vilma, Kramer Margit férj. dr. Fried Vilmosné; Kramer Jenő; Hay Aranka férj. dr. Hecht Ernőné; Hay Mariska férj. Altstädtler Béláné és Hay Piroska, valamint ezeknek leszármazottai. A jelentkezők közül azok, akik szegénységüket hatóságilag igazolják, kétszeres részt kapnak. *Benyújtási határidő: március 15;*

9. a **Hertzka Ernesztin** alapítványából egy 380 koronás kiházasítási segélyre, szegény rokon számára (a segély elnyerőjének Kiszlev hó 18-án kell esküvőjét megtartania). *Benyújtási határidő: szeptember 30;*

10. a **Holitscher Farkas** alapítványból két, egyenkint 76 koronás kiházasítási segélyre, elsősorban árva leányok számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

11. a **Klepetatsch Ignác** alapítványból egy 171 koronás kiházasítási segélyre, szegény árvaleány számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

12. a **Koronázási jubileumi alapítvány** 800 kor. kamataiból esedékes, több pályázó között megosztható öszlőndíjra, szegénysorsu, izr. vallásu magyar művészek, vagy művésznövendékek számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

13. a **megyeri Krausz Lajos** alapítványból egy 760 koronás kiházasítási segélyre, az alapító rokona számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

14. a **Kunewalder L. M. és F. M.** alapítványból 10—40 koronás három hónap alatt visszafizetendő kamatmentes kölcsönökre, kiskereskedők, házalók és piaci árusoknak. A kérvények **hármikor** benyújthatók;

15. a **Leopold Ignác és Katalin** alapítványból egy 182 kor. 40 filléres kiházasítási segélyre. *Benyújtási határidő: március 15;*

16. a **Müller Ignác és Rozália** alapítványból egy 152 koronás kiházasítási segélyre az alapító egy (legfeljebb 4 izigleni) rokona számára, kinek esküvőjét Sebuos ünnepéig meg kell tartania. Ilyen pályázó hiányában a segélyre nem rokonok is tarthatnak igényt, ezek között azonban elsősorban egy oly **árvaleány**, ká a pesti izr. nőegylet leányárvaháza nevelt föl, másodsorban pedig egy a kereskedő osztályhoz tartozó szülők leánya fog figyelembe vétetni. *Benyújtási határidő: március 15;*

17. a **Neuschloss-Benvenisty** alapítványból egy 190 koronás kiházasítási segélyre, szegénysorsu leány számára (a segély elnyerőjének október 23-án kell esküvőjét megtartania). *Benyújtási határidő: március 15;*

18. a **Pollak Leon és Laura** alapítványból egy 950 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokona számára (rokon pályázó hiányában, nem rokonnak csak 570 korona). *Benyújtási határidő: március 15;*

19. a **Reich Ármin és Blau Fanny** alapítványból egy 470 kor. 25 filléres kiházasítási segélyre, szegény rokon, vagy árvaleány számára (a segély elnyerőjének Ab hó 19-ikén kell esküvőjét megtartania). *Benyújtási határidő: március 15;*

20. a **Reich Gábor és Sarolta** alapítványból két, egyenkint 380 koronás kiházasítási segélyre, az alapítók rokonai számára (R. Gábor rokonának Sziván hó 3-ikán, R. Gáborné rokonának Ab hó 8-ikán kell esküvőjét megtartania). *Benyújtási határidő: március 15;*

21. a **Schnitzer Dávid** alapítványból két, egyenkint 465 korona 50 filléres kiházasítási segélyre. *Benyújtási határidő: március 15;*

22. a **Schossberger-Deutsch** alapítványból egy 262 korona 20 filléres kiházasítási segélyre (az esküvő napja: Erev rós-chódes Tamuz). *Benyújtási határidő: március 15;*

23. a **Spitzer Gerzson** alapítványból egy 1350 kor. kiházasítási segélyre az alapító egy leányrokona számára. Amennyiben az alapító valamely egyetemi hallgató rokona, szigorlati díjakra, vagy pedig valamely kezdő iparosmester, vagy gazdálkodó rokona az első berendezés költségeire segélyért folyamodnék, az 1350 korona kiházasítási segély ezuttal egy leány- és egy férfi-rokon között megosztható. *Benyújtási határidő: március 15;*

24. a **Wahrmann Sándor** alapítványból egy 1368, esetleg két 684 koronás kiházasítási segélyre kizárólag az alapító szegény rokonai számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

25. a **Weisz Jakab és Johanna** alapítványból egy 144 korona 40 filléres kiházasítási segélyre az alapítók rokonai számára. *Benyújtási határidő: március 15;*

26. a **Wolfner Gyula és Karolin** alapítványból egy 304, esetleg két 152 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokonai számára. *Benyújtási határidő: március 15.*

A kellően felszerelt folyamodványok, az egyes alapítványoknál kitett határnapig, az alulírott előljáráshoz küldendők. **Elkésetten beküldött folyamodványok nem fognak figyelembe vettetni.** A folyamodványokhoz mellékelendők: születési, szegénységi bizonyítvány, hiteles okmányok a vérrokonság igazolására, **kiházasítási** alapítványokra folyamodóknak az eljegyzést igazoló tanusítvány is, míg a Freystädtler alapítványra folyamodóknak a gazdasági, vagy ipari tanintézet látogatási bizonyítványa, vagy az illetékes iparhatóság által láttamozott tanoncszerződés.

Kiházasítási alapítványokra csak eljegyzett hajadonok pályázhatnak. Azok, akik a felsorolt alapítók valamelyikének nem rokonai, nem egyes alapítványra, hanem „valamennyi nem rokonoknak is kiadható alapítványra” pályázhatnak. Ezek azonban csak helyben lakó leányok lehetnek.

Az egyes kiházasítási segélyek elnyerői kötelesek lesznek házasságukat a zsidó vallás szertartásai szerint egyházilag is megáldatni és pedig az esketési határidőhöz kötött alapítványi kamatok elnyerői az ott jelzett határnapon, a határnap nélkülieké pedig az 1911. év végéig. Ha a fent kitett esketési határnapok valamelyike oly napra esnék, amelyen az egyházi esketés rituális okokból meg nem tartható, a reákövetkező alkalmas nap tekintendő határnap gyanánt.

Azon pályázó menyasszonynak, ki a pályázat eldöntése előtt házasságot köt, az odaitélt segély nem fog folyósíttatni.

Bővebb felvilágosítás Gábor Gyula dr. hitközségi ügyész hivatalos helyiségében (VII., Sip-utca 12. I. 7. sz. alatt) bármely hétköznapon d. e. 9—1 óra között nyerhető.

Budapesten, 1911. január hó 1-én.

A pesti izr. hitközség előljárása.

TÖRÖK A. ÉS TSA

≈≈ bankház r. t. ≈≈

Vásároljunk osztály-

≈≈ sorsjegyet a ≈≈

Török-palotában,

Budapest, IV., Szervita-tér 3.

Fiókok: VII., Teréz-körut 46.
V., Váci-körut 4. sz.

Az I. osztályu sorsjegyek ára:

Egy egész sorsjegy	---	---	---	K 12.—
„ fél	„	---	---	„ 6.—
„ negyed	„	---	---	„ 3.—
„ nyolcad	„	---	---	„ 1.50